

הרה"ג רבי גדליה רבינוביץ שליט"א
אדמו"ר ממנוסטרישצ'ה

לפר' בהעלותך תשע"א לפ"ק*

וביום הקים את המשכן כסה הענן את המשכן לאהל העדות, ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בוקר, כן יהיה תמיד הענן יכסנו ומראה אש לילה, ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל, ובמקום אשר ישכון שם הענן שם יחנו בני ישראל. וצריכים להבין מה ענין זה שדוקא ענן מכסה את המשכן, ודוקא הענן הוא סימן למסע בני ישראל ולחנייתם. ועוד צריכים להבין, הא לכאורה זה סותר למאי דכתיב אחרי כן (במדבר יב) עשה לך שתי חצוצרות כסף מקשה תעשה אותם, והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות, אלמא דהחצוצרות הן היו הסימן למסע ולחנייה, וא"כ מה ענין זה שהיו נוסעים וחונים על פי הענן.

והנה כתיב (שמות יט, ט) הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם. ומשמעות הדברים היא שדוקא מפני שבא אל משה בעב הענן ישמע העם בדברו עמו, ובלאו הכי לא. וצריכים להבין מה ענין זה אצל סיפא דקרא דקאמר וגם בך יאמינו לעולם.

והנראה לומר בזה הוא ע"פ מה שכתב במגן דוד בשם אביו הרה"ק המגיד מטשרנוביל זי"ע שפירש מאי דכתיב (תהלים קד, ג) השם עבים רכובו, דהיינו שבכל העביות והגשמיות של עסקי העולם הזה, שבהם יוכל להיות ח"ו כל בחי' מסכים המבדילים, ויכול ליפול אל כל גשמיות העולם, צריך לראות שמהם ובהם יעבוד את הבורא ב"ה, ולעשות מהם יחודים קדושים ולהעלותם, וישים מכל העביות והגשמיות רכובו - מרכבה ומשכן לשמו יתבי' ודפחק"ח.

וכדי להבין זה יש להקדים מה שכתב המהר"ל בתפארת ישראל (פיי"ג): דע כי התורה התמימה תקיף גם כן בכל ההשגות ולא תחסר כל בה, ועם כי נראה בעיני האדם כי דברי התורה הם כדברים פחותים ושפלים, אין בזה תמיה, כי קרה לתורת האדם מה שקרה אל האדם, כי האדם עומד בתחתונים עם שיש לו נשמה שהיא חצובה מתחת כסא כבודו יתברך ממדרגה עליונה גם זורח עליו צלם אלקים שהיא המעלה העליונה, כך הם מצות התורה עם שהם

* שיחה שנמסרה בכולל, סמוך לחג השבועות תשע"א.

דברים גשמיים יש להם סוד פנימי שהוא עומד ברומו של עולם. ומעתה אל יתמה האדם איך יזכה האדם לעולם הבא על ידי התורה שהיא בדברים הקטנים והפחותים, כי השאלה הזאת גם כן כמו השאלה על האדם איך יזכה האדם בעל חומר לחיים הנצחיים, שהתשובה בזה עם שהאדם הוא בעל גוף וחומר, אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו כי יש בו רוח אלקים נשמה קדושה אשר הנשמה הזאת חצובה מתחת כסא הכבוד, ובשביל הנשמה הזאת זוכה האדם אל חיים הנצחיים, וכך, עם שמצות התורה נראה שהם בדברים הפחותים יש במצות דברים עליונים על הכל מגיעים עד עולם הבא, עד שמצות התורה שמחויב האדם לפעול הם דומים לגמרי אל האדם ונשמתו. ולפיכך כמו האדם עצמו אשר הוא עומד בעולם הזה ונשמתו מגיע עד עולם הבא, כך התורה והמצוות שמחויב האדם לפעול הם בדברים שהם בעולם הזה ותכלית מדרגתם עומד ברומו של עולם עכ"ל.

ולמידים אנו מדברי המהר"ל שיעקר המצוות שנצטוינו בתורה הקדושה הן דוקא בדברים גשמיים, שדוקא על ידם יגיע האדם למעלה העליונה של שכר העולם הבא, שכמו שהאדם שהוא גוף גשמי ונמצא בתוכו נשמה אלקית שהיא חלק א-לוה ממעל כך הן מצוות התורה שאף על פי שהם נעשות בדברים גשמיים מ"מ גלום בתוכן רוח אלוקי ממרום. אלא דהא גופא קשיא, למה עשה הקב"ה כך שהאדם הוא גוף גשמי הפועל בזירה גשמית, ודוקא על ידי זה ישיג המעלה הרוחנית הגבוהה ביותר.

אולם הענין יתבאר ע"פ מאי דתנן בסוף מס' אבות (ו,א): כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, שנא' כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, ואומר ה' ימלוך לעולם ועד עכ"ל, ואם כל שנברא בעולם לא נברא אלא לכבודו של מקום, אי"כ אפילו המדריגות השפלות ביותר ביצירה יש בהם כבודו של מקום, ואם כן מוכרח שתהיה האפשרות לגלות על ידם כבודו של מקום. ולכך המצוות מתקיימות דוקא בזירה הגשמית כדי שיתגלה שם כבודו של מקום. ולא בכדי מסתיימת פרק קנין תורה דוקא במשנה זו, מפני שבה מתגלמת תכלית התורה, והיא לגלות כבודו של מקום בכל היצירה כולה, אפילו במדריגות השפלות ביותר.

ומהאי טעמא כתיב (משלי ג,ו) בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך, ותנן (אבות פ"ב מ"ב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים, והיינו משום שלא יתכן שום דבר בעולם שלא נברא לכבודו של מקום, ולפיכך חייב האדם לנצל כל דבר

שהוא בא במגע אתו לכבודו של מקום. וכל שהדבר שפל יותר וגשמי יותר אזי אם משתמש בו לכבודו של מקום הרי התגלות הכבוד הוא גדול יותר.

והנה איתא בגמ' חגיגה (יג,ב): אמר רבא כל שראה יחזקאל ראה ישעיה, למה יחזקאל דומה, לבן כפר שראה את המלך, ולמה ישעיה דומה, לבן כרך שראה את המלך. ונראה דביאור המאמר הוא שישעיה אמר (ישע' ו, א): ואראה את א-דני יושב על כסא רם ונשא ושוליו מלאים את ההיכל, והיינו שראה השכינה יושבת על הכסא בתוך ההיכל, אבל יחזקאל ראה את השכינה יושבת במרכבה. וההבדל בין כסא בהיכל למרכבה הוא שהכסא בהיכל הוא מקום מושב קבוע, אבל מרכבה הוא מושב נייד. וזהו שאמר רבא שיחזקאל דומה לבן כפר שרואה את המלך במרכבה שלא במקומו הקבוע מפני שיחזקאל היה מתנבא בגלות, אבל ישעיה שהיה מתנבא בירושלים דומה לבן כרך שרואה את המלך במושבו הקבוע בהיכלו.

ולפי זה יש לבאר מה שאמרו חז"ל במדרש (ב"ר מז,ו) שהאבות הן הן המרכבה, שהכוונה היא שהאבות בכל מעשיהם ובכל הליכותיהם גילו כבודו של מקום למטה בעולם השפל, וא"כ הם עצמם הפכו להיות מקום מושב השכינה, שהשכינה התגלתה אצלם, וזהו שאמרו עליהם שהן הן המרכבה, כלומר שהם היו מקום מושבו של הקב"ה בעולם השפל הגשמי.

ובכן זהו שאמר המגיד מטשרנובל זי"ע השם עבים רכובו, דהיינו שהקב"ה רוצה שגם המקומות האפלים ישמשו כמרכבתו, והיינו שנלך בדרכי האבות לעבוד את השי"ת גם בדברים הגשמיים ביותר ונקדש על ידם שם שמים, ועי"י זה גם אנו נהפוך להיות מרכבה אליו יתב', וכמו שאמרו חז"ל בתנא דבי אליהו רבה (פכ"ג): לפיכך [יהיו] אומרים כל אחד ואחד מתי יגיעו מעשיי למעשה אברהם יצחק ויעקב עכ"ל.

וזהו שאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך, כלומר שגם פשוטי העם ילמדו שהם יכולים לעבוד את השי"ת בכל מדריגה שנמצאים בה, ולא ניתנה תורה רק לגדולי דעה בלבד, אלא כל חד וחד לפום שיעורא דיליה (עי' זוח"א קג,ב; לק"א תניא פמ"ד) יכול להיות מרכבה להשי"ת עי"י קיום מצוות גשמיות ועי"י השתמשות בדברים גשמיים לשם שמים. אבל תנאי יש בזה שצריכים הדרכה ממורי האומה שיאירו את עיני העם איך לעשות את זה, שאם לא כן הם יכולים להגיע לידי הפך התכלית. וזהו שאמר וגם בך יאמינו לעולם, כלומר שהם צריכים להיות דבקים במשה

רבינו, ובמורי האומה שהם המשך משה רבינו בכל דור ודור דאזתפשטותיה בכל דרא ודרא כדאיתא בתיקוני הזוה"ק (קיד, א).

והנה איתא במדרש תנחומא (נשא סי' טז): אמר ר' שמואל בר נחמן בשעה שברא הקב"ה את העולם נתאוה שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים ברא את האדם וצוה אותו ואמר לו מכל עץ הגן אכול תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו ועבר על צויו, אמר ליה הקב"ה כך הייתי מתאוה שיהא לי דירה בתחתונים כמו שיש לי בעליונים ודבר אחד צויתי אותך ולא שמרת אותו, מיד סלק הקב"ה שכינתו לרקיע הראשון מנין דכתיב וישמעו את קול ה' אלקים מתהלך בגן, כיון שעברו על הצווי סלק שכינתו לרקיע הראשון, עמד קין והרג להבל מיד סלק שכינתו לרקיע שני כו', אמר הקב"ה שבעה רקיעים בראתי ועד עכשיו יש רשעים לעמוד בה מה עשה קפל את כל הדורות הראשונים הרשעים והעמיד אברהם כיון שהעמיד אברהם סיגל מעשים טובים ירד הקב"ה מן רקיע שביעי לששי, עמד יצחק ופשט צוארו על גבי המזבח, ירד מששי לחמישי כו', עמד משה והורידה לארץ שנאי וירד ה' על סיני וכתב באתי לגני אחותי כלה - אימתי כשהוקם המשכן עכ"ל.

ורואים אנו מזה שהמשכן מורה על זה שהקב"ה רוצה ששכינתו תשרה ותתגלה בעולם הגשמי השפל. והיינו כדכתיב (שמות כה, ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, וכוונת הפסוק היא כמו שפירש האלשיך הקדוש שעיי המשכן הקב"ה שוכן בתוך כל אחד ואחד מישראל, והיינו שיש להם האפשרות לגלות השכינה באיזו מדריגה שלא יהיו. ולפי זה מובן למה הענן היה מכסה את המשכן, והיינו להורות שכל תכלית המשכן היא שילמדו בני ישראל לגלות את השכינה ואפילו בתוך עב ענן הגשמיות. ומשום הכי הענן היה סימן למסע בני ישראל ולחנייתם, והיינו שבכל מקום שיגיעו בני ישראל ידעו שגם שם הם צריכים לגלות כבודו של מקום.

ובזה נבוא אל הביאור, דאין סתירה בין פרשת הענן לפרשת החצוצרות, שהרי ההדרכה בענין הענן היתה צריכה להיות דוקא עיי משה רבינו, ולכך נאמר עשה לך שתי חצוצרות כסף למקרא העדה ולמסע את המחנות, והיינו שלא די בעב הענן, אלא צריכים גם להדרכה והוראה ממשה רבינו וממורי האומה בכל דור ודור שבאים בעקבותיו, ורק על ידם נוכל לדעת איך לגלות השכינה בכל מקום ובכל זמן.